

"תוכנית ההאצה" אינה רגישת-מגדר

ברברה סבירסקי, "נשים לתקציב הוגן", דצמבר, 2008

תוכנית ההאצה הכלכלית היא זמן למחשבה מחדש על צעדים מוטי צמיחה. בעקבות המשבר הכלכלי ישנה בכל העולם נסיגה ממדיניות כלכלית מוטת שוק ונדרשת מעורבות ממשלתית כדי להחזיר את המשק למצב של צמיחה. הניסיון מראה כי הגדלת השוויון בין גברים לבין נשים והרחבת שיעור השתתפותן של נשים בכוח העבודה הם צעדים שמגדילים את הצמיחה הכלכלית (World Economic Forum, 2008).

לאחרונה פרסם שירות התעסוקה נתונים לפיהם נשים הן הראשונות להיפגע מהמשבר הכלכלי הנוכחי הפוקד גם את ישראל. לפי נתונים אלה 60% מהמפוטרים בארבעת החודשים האחרונים הם נשים (25 אלף), רובן אקדמאיות צעירות.

לפיכך, יש לצפות מתוכנית ההאצה המוצעת על ידי משרד האוצר להתייחס לנשים הן כעובדות – שכירות ועצמאיות והן כאחראיות העיקריות לטיפול בבני משפחה. צעדים רצויים הם:

- הקמה של קרן הלוואות קטנות (micro-credit) לא/נשים בעלי הכנסה נמוכה. בעלי הכנסות נמוכות או אנשים (רובם נשים) ללא חסכוניות ונכסים מתקשים לעמוד בקריטריונים שמציבה הקרן בערבות המדינה המסייעת לעסקים קטנים. אנו מצפות לסיוע לעמותות המסייעות לנשים בעלות הכנסה נמוכה להקים ולהחזיק עסקים קטנים כמקור פרנסה.
- השקעה במקצועות שנחשבים "נשיים", כמו מקצועות הטיפול בילדים ובזקנים, כדי להביא להתמקצעותם. השקעה זו תעודד תעסוקת נשים בקרב מי שאין להן כיום סיכויים רבים להשתלב בשוק העבודה (כדוגמת נשים מבוגרות או נשים שמעולם לא עבדו מחוץ לביתן).
- תוכנית שתציב מטרה של עידוד נשים להיכנס למקצועות הנחשבים כגבריים - שלצידם הכנסה גבוהה יותר.
- תמריצים נוספים להקמה של איזורי תעשייה ואיזורי מסחר ביישובים ערביים, או להקמה של איזורי תעשייה או מסחר משותפים ליישובים יהודיים וערביים, על מנת ליצור מקומות עבודה לנשים ערביות, שהשתתפותן בשוק העבודה נמוכה בגלל העדר הזדמנויות תעסוקה והיעדר תשתיות תחבורה ציבורית נאותות.
- פיתוח של תחבורה ציבורית בתוך ובין יישובים ערביים, כדי לאפשר לנשים ערביות נגישות גבוהה יותר לתעסוקה.

- הרחבת יום לימודים ארוך ובניית כיתות חדשות כדי לאפשר גם למורות וגם לתלמידים לשהות בבתי הספר שעות ארוכות יותר. הצעד הזה היה מאפשר לנשים רבות יותר לעבוד במשרה מלאה.
- הקמת מסגרות טיפול נוספות לתינוקות, לפעוטות ולילדי בית ספר, יחד עם הגמשת שעות העבודה של המסגרות הקיימות.
- התאמת שעות הנסיעה וקווי הנסיעה של התחבורה הציבורית לשעות הנסיעה ולמקומות העבודה הטיפוסיים של הנשים, כדי להקל על חזרתן ממקום העבודה ועל איסוף ילדים קטנים ממסגרות לימוד.

מה אין ב"תוכנית ההאצה" של משרד האוצר?

- אין - הרחבת מסגרות טיפול בילדים של נשים עובדות.
- אין - השקעה במקצועות הטיפוליים. הסיעוד (מקצוע האחות) כלול ב"מקצועות נדרשים" שעבורם נאמר שיהיו "הכשרות והסבות ארוכות טווח של נפגעי המשבר".
- המקצועות האחרים המוזכרים בתוכנית: רתכות, עיבוד שבבי, בניין - כולם מקצועות גבריים שללא עידוד מיוחד נשים אינן "נוגעות" בהם. גם אלה תוכניות שהיו קיימות לפני המשבר.
- אין - קרן הלוואות קטנות המתאימה לנשים חסרות אמצעים. תכנית האוצר מזכירה "הגדלת מצאי האשראי בכ-3.3 מיליארד ש"ח" - לעסקים מהסוג שכבר היום זוכים לסיוע באשראי.
- אין - עידוד הקמת איזורי תעשייה ומסחר ביישובים ערביים. תוכנית האוצר מתייחסת לערבים במשפט העמום "עידוד בני מעוטים וחרדים להשתלב בשוק העבודה".
- אין - פיתוח תחבורה ציבורית. תכנית האוצר מזכירה פרויקטים שכבר הוחלט עליהם, כולל "מערכת הסעת המונים חיפה והקריות". אין כאן בשורה חדשה לציבור הנשים. רוב הפרויקטים מתמקדים בבניית כבישים.

מה יש ב"תוכנית ההאצה" של משרד האוצר?

המצגת של משרד האוצר, "תוכנית ההאצה - חבילת צעדים להאצת הפעילות במשק נוכח המיתון העולמי", מציעה בעיקר MORE OF THE SAME, דהיינו, המשך של המדיניות שקדמה למשבר הפיננסי: הפחתת מיסים לחברות ולעשירונים העליונים, הקלות במתן אשראי לעסקים, עידוד ענף הנדל"ן והשקעה בתשתיות.

כפי שעולה מניתוח "תוכנית ההאצה" נראה שהיא לוקה בעיוורון מגדרי שכן היא אינה בוחנת מיהם "נפגעי המשבר" ומה משקלן של הנשים בקרב נפגעים האלה. כתוצאה, התכנית מייצרת פתרונות שיטיבו בעיקר עם גברים כפי שנראה להלן.

הציפייה היחידה שמוצאת ביטוי בתוכנית משרד האוצר היא בניית כיתות לימוד. המסמך של משרד האוצר מציין בנייה של 500 כיתות חדשות. אין זה צעד חדש: הוא מהווה חלק מתוכנית קודמת (שטרם יושמה) לצמצם את מספר התלמידים בכיתה.

מה עוד?

- המשך תוכנית הפחתת המיסים הקיימת, עד לסיומה בשנת 2010. תוכנית זו תגרום להפסד של כ-4.2 מיליארד ש"ח בגביית מסים בכל אחת מהשנתיים הבאות.
מס חברות יופחת מ-27% ל-26% בשנת 2009 ול-25% בשנת 2010. רק 1.5% מהמעסיקות הן נשים.
מס הכנסה על יחידים יופחת עוד, כאשר רוב הנהנים מההפחתה הם גברים.
המשך ההפחתה במס הכנסה יגרום להרחבת פערי הכנסה בין גברים ונשים. בעשירון העליון 88% הם גברים ורק 12% נשים.
- הפחתות המס יפחיתו את המשאבים העומדים לרשות המדינה בבואה לספק שירותים חיוניים שנשים זקוקות להם עוד יותר מגברים: שירותי חינוך, בריאות, רווחה וביטחון סוציאלי.
- הרחבה של מקורות האשראי לסקטור העסקי. האשראי שאמור להינתן – למשל על-ידי הקמת קרן לסיוע עסקים בינוניים והרחבת מקורות האשראי באמצעות הקרן לעסקים קטנים – רלוונטי לאותם העסקים אשר נהנו מאשראי לפני המשבר ולא לקבוצות חדשות, כמו נשים חסרות אמצעים ובעלות עסקים זעירים (להרחבה בנושא ראו שתיווי, 2007: http://wbf.org.il/uploaded/keren_heb.pdf).
- השקעה בתשתיות – "תכנית ההאצה" מציעה את אותן ההשקעות שתוכננו עוד לפני המשבר. לדברי משרד האוצר, השקעות אלה ייצרו 10,000 מקומות עבודה. השאלה היא: למי? בכבישים, ברכבת, בבנייה ובעבודות ביוב לא מועסקות, בדרך כלל, נשים. במלים אחרות, אותו חלק של התוכנית המתייחס לתעסוקה איננו רגיש-מגדר.
יתר על כן, התשתיות הללו לא זו בלבד שהן אינן מעסיקות עובדות ישראליות, הן גם אינן מעסיקות עובדים ישראלים אלא בעיקר – מהגרי עבודה.
למרות שתופעה זו ידועה היטב, משרד האוצר שב ומבטיח בתוכנית הנוכחית לצמצם את מספר מהגרי העבודה בארץ.
- בתחום הנדל"ן מוצעים צעדים המתוארים כ"הסרת חסמים" – גם אלה לא רלוונטיים לציבור הנשים, שאינו חולש על עסקי נדל"ן.

מקורות

משרד האוצר. 2008. "תכנית ההאצה" – חבילת צעדים להאצת הפעילות במשק נוכח המיתון העולמי. הוצג במסיבת עיתונאים ב 19.11.2008.
שתיווי, עולא. 2007. הקרן בערבות מדינה לסיוע לעסקים קטנים בבעלות נשים: תנאים וקריטריונים. נייר עמדה שנכתב עבור פורום נשים לתקציב הוגן. http://wbf.org.il/uploaded/keren_heb.pdf.
World Economic Forum. 2008. *The Global Gender Gap Report 2007*.
<http://www.weforum.org/pdf/gendergap/report2007.pdf>